

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

פורים, ה'תשל"ב

חלק ד – יו"ל לשי"פ תשא, כ"ף אדר, ה'תשע"ז

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושבע לבריאה

מאה וחמישים שנה להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה„צמח צדק“

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

החתן התי' אהרן פריאל והכלה מרת מלכה מנוחה גאולה שיחיו

קירנברג

לרגל נישואיהם בשעה טובה ומוצלחת

י"ז אדר, ה'תשע"ז

ולזכות הוריהם וזקניהם שיחיו

ג

בי"ה. ט"ז אדר ב' תשי"ד
ברוקלין

הרה"ח אי"א נוי"נ כו' מוה"ר יהודא ליב שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיי"ב אדר שני, שעסקו הוא לעי"ע בסידור בגדים ישנים
למיניהם, ומציעים לפניו להתעסק באוסף כספים בעד הישיבה.

הנה לדעתי, יש לו להשתדל עד כמה שאפשר לסייע לעניי הישיבה שלא
ע"מ לקבל פרס, ובמילא לסדר מקורי פרנסתו בעניי מסחר כהנ"ל וכיו"ב.
והשי"ת יצליחו — כפתגם כ"ק רבינו הזקן, שהקב"ה נותן ליהודים גשמיות
והם עושים מגשמיות רוחניות.

בברכה

מ. שניאורסאהן

ג

מצילום האגרת. נדפסה בתשורה (צייטלין, תשע"ב).
מוה"ר יהודא ליב: צייטלין, מאַנטרעאַל. אגרת נוספת אליו — אג"ק ח"ד אגרת א'ג.
שלא ע"מ לקבל פרס: ע"פ אבות פ"א מ"ג.
כפתגם כ"ק רבינו הזקן, שהקב"ה נותן ליהודים גשמיות כו': ראה אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ
ח"ב אגרת תצב (ע' רסה — נעתק ב"היום יום" כז טבת). חי"א אגרת ג'תשסט (ע' לד). רשימת
"דברי ימי חיי אדמו"ר הזקן" (קה"ת, תשע"א) ע' ו (נעתק ב"היום יום" כז אלול).

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ תשא, פ' פרה, כ"ף אדר הבעל"ט — הננו מוציאים לאור חלק
רביעי מהתוועדות חג הפורים ה'תשל"ב, הנחה בלתי מוגה (חלק ראשון י"ל לש"פ
משפטים, חלק שני לש"פ תרומה, חלק שלישי לש"פ תצוה, חלק חמישי ואחרון
י"ל אי"ה לש"פ ויק"פ הבע"ל).

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו", ומלכנו
נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ימי הפורים, ה'תשע"ז,

מאה וחמישים שנה להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה"צמח צדק"
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2017 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5777 • 2017

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237
(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס
על ידי חיים שאול בן חנה
בדפוס "ועד הנחות בלה"ק"
(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחי

בברכה שיבשר בשורות טובות בקרוב ובברכת אריכות ימים ושנים טובות עם כל הפירושים

מ. שניאורסאהן

ב

בי"ה, אדר"ח כסלו תשי"ג
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ וכו'
מוה"ר ... שי

שלום וברכה!

נתקבל מכתבו מי"ז חשוון – אף כי באיחור זמן קצת – ושמחתי לקרות בו אשר נכדו ... שי חזר לאיתנו והשי"ת יזכה לבשר תמיד טובות הן בנוגע לעצמו והן בנוגע לכל יו"ח שיחיו בגשמיות וברוחניות.

נהייתי לקרות במכתבו אשר עושים הם בעד ישיבת אהלי יוסף יצחק ליובאָוויטש בכל יכולתם, כי באמת גורם לי צער רב מה שאין נתוסף מספר התלמידים בהישיבה כפי מה שהי" צריך להיות, ואקוה אשר בהשתדלות הראוי ישפיעו אשר הן הנערים בעיר ... והן אלו שבסביבתה יבואו להסתופף בצל ישיבה זו וליהנות מאורה והצלחתה אשר ישפיע בה כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע אשר על שמו נקראה, וידוע ג"כ ריבוי מאמרי רז"ל המבארים גודל שכר כל אלו המתעסקים בחיזוק תלמוד תורה בכלל ובפרט ת"ת ביראת שמים אשר זה בא ביחוד ע"י לימוד תורת החסידות, ומגלגלין זכות לחדש זכאי הוא חדש כסלו חדש הגאולה להרבות גבול מוסדי נשיאנו הקדושים בתלמידים מצליחים.

איני יודע אם יש תחת ידו מגילת י"ט כסלו ולכן מוסג"פ ובטח יזכה בה את הרבים.

בברכה לאריכות ימים ושנים טובות בהצלחה במעשיו הטובים לתורה ומצוה וליראת שמים.

ב

נכדו .. חזר לאיתנו: ראה לעיל אגרת הקודמת.
מגילת י"ט כסלו: נדפסה באידיש (אַטוואַצק, חצר"ת; ברוקלין, תש"ב), באנגלית (ברוקלין, תשי"ב) ובלה"ק (ברוקלין, תשי"ב).

לז. דובר לעיל (סל"א) בנוגע למ"ש בפורים "וקבל היהודים את אשר החלו לעשות" ("קיימו מה שקבלו כבר") במתן-תורה, שבפורים הי' הסיום והקבלה של מ"ת, כיון שקבלת התורה היא ע"י ענין המס"נ, והרי בימי הפורים בפעם הראשונה עמדו בני" במעמד ומצב של מס"נ במשך כל אותה השנה¹⁸⁹.

אלא שהמס"נ שבפורים היא לא כמו ביוהכ"פ, כי אם גם בשעה שאוכל ושותה, ובשמחה רבה, ובאופן ד"עד דלא ידע" (שמחה כזו שתורת אמת אומרת שיהודי נמצא בשמחה באופן ש"לא ידע") – גם אז עומד הוא בתנועה של מס"נ.

ואדרבה: הסיבה לכך ש"מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע"⁹⁹ היא בגלל שבימי הפורים עמדו בני" בתנועה של מס"נ – כי, ידוע הכלל בהלכה (וכן הוא בשכל הפשוט) ש"מסובב" צריך להיות מעין ה"סיבה", ו"שכר" צריך להיות מעין הענין שעליו ניתן השכר, וע"ד "במדה שאדם מודד בה מודדין לו"³⁰; וכיון שע"י העבודה שהיתה לפני ימי הפורים ניתן בפורים הענין ד"עד דלא ידע", הרי זה סימן שגם בה הי' הענין ד"עד דלא ידע".

ופשטות הענין הוא – שהרי לא הי' שום מקום בשכל שיוכלו להנצל מהגזירה, כמדובר כמ"פ בארוכה¹⁹⁰ שהגזירה היתה "ביום אחד בכל מדינות המלך אחשוורוש"¹⁹¹ שהי' "מושל בכיפה"⁶⁹ (משא"כ אילו במדינה זו היתה הגזירה ביום זה ובמדינה אחרת ביום אחר, שאז היו יכולים לבחור היכן להמצא באותם ימים מסויימים); ואעפ"כ, הנה לא בלבד שבטלה הגזירה, אלא עוד זאת, שהי' זה באופן של אתהפכא – "ונהפוך הוא" – מן הקצה אל הקצה: "אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם".

ולא עוד אלא שענין זה פעל לא רק מכאן ולהבא (החל מיום ארבעה עשר בחודש, וכן בשאר ימי חודש אדר שלאח"ז), אלא גם על העבר – כמ"ש²³ "החודש אשר נהפך להם גו'", היינו, שכל החודש, החל מר"ח, נהפך ע"י הנס שאירע בימי הפורים (כפי שמצינו גם בנוגע לכמה ענינים להלכה למעשה¹⁹²).

ולמעשה, שזהו דבר פלא שלא מצינו דוגמתו:

חודש ניסן כולו נקרא "חודש הגאולה"¹⁹³. אבל אעפ"כ, לא מצינו

189) ראה תו"א מג"א צו, א. קכ, ד. (191) אסתר ח, יב.
ובכ"מ. (192) ראה ירושלמי מגילה פ"א ה"א.
190) ראה גם שיחת פורים תשכ"ה סמ"ז רמ"א או"ח סתרפ"ח ס"ז.
(תו"מ חמ"ג ריש ע' 64). וש"נ. (193) ראה שמור"ר פט"ו, יא.

ש"בר ישראל דאית לי' דינא בהדי נכרי . . לימצי נפשי' כו", כפי שמצינו בנוגע לחודש אדר, ש"לימצי נפשי' באדר דבריא מזלי"194. — יש סברא שכן הוא גם בחודש ניסן¹⁹⁵, אבל זהו מצד היותו בהמשך לחודש אדר, ולא מצד ענינו של חג הפסח, שמחמשה עשר בחודש מתחיל הענין דיצי"מ. ואילו בחודש אדר — נאמר על כולו "החודש אשר נהפך גו", אע"פ שבמגילה עצמה מסופר שבשלשה עשר בו היתה המלחמה בעיצומה, היינו, שלא זו בלבד שעדיין לא הי' המעמד ומצב ש"רבים מעמי הארץ מתייהדים"¹⁹⁶, אלא אדרבה: הם עמדו מנגד, והוצרכו להלחם עמהם (ובפרט לפי כמה מפרשי המגילה¹⁹⁶ שרק בי"ג אדר נתגלה שבטלה גזירת המן, ועז"נ¹⁹⁷ "להיות היהודים עתידים ליום הזה"), ואעפ"כ, לאחר שאירע נס פורים בפעם הראשונה, הרי זה פעל בכל השנים שלאח"ז החל מר"ח אדר — "החודש אשר נהפך . . לשמחה".

ובאופן ש"מרבין בשמחה" — כמדובר כמ"פ¹⁹⁸ שלאחרי שהורגלו בשמחה במשך ג' ימים (דהוי חזקה), הנה כאשר שמחה זו ממשיכה ביום הרביעי, אין זה נקרא "מרבין בשמחה", אלא בהכרח להוסיף יותר שמחה; ומזה מובן בנוגע ל"משנכנס אדר מרבין בשמחה", שבמשך כל החודש צריך להרבות יותר בשמחה מיום ליום, כולל גם בנוגע לימים שלאחרי פורים. ועפ"ז נמצא חידוש — שגם לאחר ימי הפורים צריך להיות הענין ד"משתהו" שמחה, ואדרבה: עוד יותר מאשר בפורים, אלא שאין זה באופן ד"עד שלא ידע", שהרי "מיחייב איניש לבסומי (לא בחודש אדר, אלא) בפורי"א (בימי הפורים) דוקא, אבל הענין ד"מרבין בשמחה" הוא "משנכנס אדר", אפילו בתחילת אדר, לפני ימי הפורים, שבפעם הראשונה עדיין לא הי' אז ענין של שמחה, ועאכ"כ בימים שלאחרי פורים, שאפילו בפעם הראשונה עמדו כבר בני" בתנועה של שמחה.

לח. וע"פ האמור שבפורים הי' הסיום והקבלה של מ"ת, מובן, מובן שענינו של פורים הוא — תורה.

וכפי שמצינו גם ברמזי פורים — ש"מחייב איניש לבסומי בפורי"א, "ביין" (כפירוש רש"י, וכמובא גם לפסק הלכה¹⁹⁹), קאי על תורה שנקראת "יין" (כדאיתא בספרי מוסר וספרי חסידות, ומרומז בכמה פסוקים).

ובפרטיות יותר:

194 תענית כט, ריש ע"ב.

195 ראה אלי' רבה או"ח סתרפ"ה

197 אסתר ג, יד.

198 ראה גם תר"מ חנ"ב 207. וש"נ.

199 רמב"ם הלי' מגילה פ"ב הט"ו.

טוש"ע או"ח סתרפ"ה ס"ב.

סק"ח.

196

ועד שממשיכים הענין ד"מיסמך גאולה לגאולה"⁵⁰ — מגאולת ימי הפורים לגאולת ימי הפסח, ו"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"⁵¹, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בעגלא דידן.

* * *

הוספה

א

בי"ה. יו"ד מני"א, ער"ש נחמו, היתשי"ב
ברוקלין, נ.י.

הווי"ח אי"א נו"נ עוסק בצי"צ וכו' מהור . . . שי

שלום וברכה!

קבלתי מכתבו מיום א' דברים ופי"נ בעד נכדו . . . שי, אבל אינו כותב מה מחלתו, ותקותי אשר לעת קבלת מכתבי זה כבר הוטב מצב בריאותו ויבשרני טובות.

שמחתי לקרות במכתבו ע"ד פעולותיהם הטובות הן בעניני מוסדות חב"ד באה"ק ת"ו והן אשר ב . . . ו . . . , ובטח יוסיפו אומץ בזה, וכידוע אשר מעלין בקדש, וכל המוסיף מוסיפין לו, היינו שמוסיפים לו בהיכולת שיוכל להגדיל פעולותיו הטובות וג"כ בהרצון שירצה לעשות בזה, וכפסק רז"ל מצוה גוררת מצוה.

מהנכון הי', אשר הורי הילד, נכדו הנ"ל שי, יתנדבו לזכותו להחזקת תלמיד אחד בישיבתם באהלי יוסף יצחק ליובאוויטש אשר ב . . . , היינו כמה שעולה השכר לימוד של התלמיד, אכילה שתי' לינה וכו'. מובן, שזה צריך להיות נוסף על מה שנותנים בלאו הכי, כי הצעתי היא ביחוד לזכות בנס הנ"ל שי'.

א

מצילום האגרת.

נכדו . . מצב בריאותו: בהמשך לזה, ראה לקמן אגרת הבאה.

מעלין בקדש: ברכות כח, א. וש"נ.

וכל המוסיף מוסיפין לו: ביצה טז, א.

וכפסק רז"ל מצוה גוררת מצוה: אבות פ"ד מ"ב.

ומתפעלים מהגוי עוד יותר מאשר בארה"ב: כאן (בארה"ב) לכל-הפחות מתפעל יהודי מגוי שנמצא בד' אמות שלו; ואילו הצרה שם, לרשום ולהכריז בפרהסיא על גוי שהוא יהודי, בגלל שאומר שלא איכפת לו הדבר — נובעת מאלו שחיים מתוך הרגש של גלות שהוא היפך התורה, שהרי התורה אומרת "שלא יעלו ישראל בחומה"²³⁸ בנוגע להגוף, ואילו בנוגע לנשמה — ישנו הפתגם הידוע²³⁹ שהנשמה לא הלכה מעולם בגלות, ובנוגע ללימוד התורה וקיום המצוות אין לגוים שום בעלות, וכאשר יש גזירה על לימוד התורה, צריך להמשיך ללמוד תורה!

— מהנהגה כזו צמחו "עולים חדשים" כשרים שמהם נבנית ארץ הקודש; ולעומת זאת, אלו שזכו (מאיזה טעם שיהי') להמצא באה"ק מקודם לכן, ועושים פירצות בחומה שבין ארץ הקודש לארץ העמים, כדי למשוך ולהכניס גוים היפך ההלכה, שלא כהלכה, ללא גירות, או ע"י גירות שלא כהלכה (שגם היא אינה נחשבת לגירות, ועוד יותר גרוע, כיון שמרמים את הגוי ואת היהודי וכו' וכו') — הרי הם פורצים וחותרים תחת קיום כל עפ ישראל בכל מקום שהוא!

והסיבה האמיתית לכך היא — בגלל שתמורת זה ש"נפל פחד היהודים עליהם", נפל פחד הגוים על אותם יהודים אחדים שאינם יכולים להשתחרר מהגלות שבה נמצאת נשמתם, מתוך רגש נחיתות לגבי הגוי! ולא כשדעת אלו שרוצים להטעות שזהו ענין של דמוקרטיא — שהרי כבר נתגלה שהשמטת תיבת "כהלכה" נעשתה ע"י אדם אחד ויחידי, ויודעים מי הוא, כפי שנרשם ב"פרוטוקול" שגם התפרסם, ואח"כ נחלצו להגן עליו כו' — שכל זה אינו נוגע; יהי להם אשר להם!

אבל מה שנוגע ל-14 מליון יהודים — שצריכים לדעת שיש "עמי הארץ" ויש "יהודים"; כך הי' בכל הדורות, וכך ימשיך להיות; ויש "עמי הארץ" ש"מתיהדים", כפירוש רש"י: "מתגיירים" — גיור לפי כוונת רש"י!... והסימן לזה — ש"נפל פחד היהודים עליהם", כפירוש הרמ"א שהוזכר לעיל.

ואז — "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר", "אורה זו תורה", כפי שקובעת הלכה ע"פ תורה, תורת-חיים ותורת-אמת, ובדרך ממילא יהי' גם הענין ד"יקר", כיון ש"ראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך", "נפל פחד היהודים עליהם"; ועי"ז ממשיכים "אורה ושמחה וששון ויקר" כפשוטם.

(239) סה"ש תרפ"ז ע' 170. וש"נ.

(238) כתובות קיא, רע"א.

מצינו שהתורה נקראת בשם "לחם"²⁰⁰, "יין" ו"שמך"²⁰¹. ומבואר (בקבלה וחסידות ועד גם בספרי מוסר) החילוק ביניהם²⁰², שנגלה תורה נקראת בשם "לחם", שהוא עיקר מזונו של אדם; ואילו "יין" — אף שמוסיף גם בכריאות האדם (כמבואר בכמה מאמרי רז"ל²⁰³), הרי עיקרו הוא ענין של תענוג ושמחה, ולכן הסדר הרגיל הוא שקידוש ("זכרהו זכירת שבח וקידוש"²⁰⁴) צ"ל על היין דוקא (ורק כשאין ברירה מקדשים על הפת²⁰⁵), ו"אין שמחה (לא ב"לחם") אלא ביין"²⁰⁶ [ורק בביהמ"ק ישנו הענין ד"אין שמחה אלא בבשר"²⁰⁶ — שלמי שמחה, אבל משחרב ביהמ"ק נשאר ענין השמחה מן התורה רק ביין²⁰⁷]; וענינו כפי שמשתקף בתורה הוא — נסתר שבתורה. והענין בזה:

"יין" — נמצא תחילה טמון בענבים, וכדי לגלות את היין יש צורך בהשתדלות ויגיעה לסחוט את הענבים — "דורך ענבים בגת"²⁰⁸ ניכולים אמנם לקבל יין גם ע"י כתישה קלה, אבל רק מעט יין, ועיקר היין ישאר עדיין בענבים; וכדי שהענבים יתנו את כל היין שבתוכם, יש צורך בהשתדלות ויגיעה].

ודוגמתו בפנימיות התורה — שיש צורך בתוספת ביטול ושפלות האדם, כמארוז²⁰⁹ "אין מוסרין סתרי תורה אלא למי שלבו דואג בקרב"ו" (ואילו בנוגע לנגלה תורה לא נאמר תנאי זה). — כל אחד מחוייב אמנם בלימוד "סתרי תורה", אבל כדי שיהי' באופן ד"מוסרין", שיוכל ליקח זאת כדבעי ובשלימות, צריך להיות "לבו דואג בקרב"ו", שהפירוש הפשוט בזה, ש"דואג" על כך שישנו עוד ענין בתורה שעדיין לא למדו, לא הבינו ולא "נמסר" לו!

אך יש להעיר, שבימינו אלו במיוחד, אין זמן להמתין, ולכן, בבוא הזמן — צריך להתחיל ללמוד פנימיות התורה שנתגלה בתורת החסידות, ולא לומר שתחילה צ"ל "אכשור דרי"²¹⁰, ותחילה יש לערוך סיגופים ותעניות וכו' וכו', ורק לאח"ז יתחיל ללמוד פנימיות התורה.

(205) ראה שם ס"ח. וש"נ.

(206) פסחים קט, א.

(207) ראה שו"ע אדה"ז אר"ח סתקכ"ט

ס"ז. וש"נ.

(208) ראה שביעית פ"ח מ"ו. ועוד.

(209) ראה חגיגה יג, א.

(210) יבמות לט, ב. וש"נ.

(200) ראה ברכות נו, סע"א. חגיגה יד, א.

(201) ראה שהש"ר פ"א, ב (ג). ועוד.

(202) ראה אמ"ב שער הק"ש ספנ"ג

ואילך. וראה גם תר"מ סה"מ כסלו ע' קפ

ואילך. וש"נ.

(203) ראה פסחים מב, ריש ע"ב. סו, א.

(204) ראה שו"ע אדה"ז אר"ח רסרע"א.

וש"נ.

— במשך הזמן צריך אמנם לבוא למעמד ומצב ש"מוסרין (לו) סתרי תורה" כיון ש"לבו דואג בקרבנו", אבל, העצה להגיע לזה היא — עייז גופא שיתחיל ללמוד חסידות, ואז הנה "טעמו וראו כי טוב"²¹¹, שיראה את העריבות ("געשמאָקייט") שבדבר, ועייז תהי' ה"דאגה" עמוקה ואמיתית יותר, ואז יגיע במהירות יותר למעמד ומצב ש"מוסרין (לו) סתרי תורה".

ובכן: בנוגע לפורים ש"מיחייב איניש לבסומי בפוריא", "ביין" — צ"ל אמנם כל עניני שמחה, אבל צ"ל גם ענין היין, שהוא עיקר בדבר. ומזה מובן גם בנוגע ללימוד התורה — שצ"ל לימוד התורה בכלל, אבל מוכרח להיות גם לימוד פנימיות התורה, תורת החסידות, שהו"ע ה"יין" שבתורה.

לט. וכאן המקום גם להוסיף:

כיון שישנם כאלו שמתכוונים בנוגע ליום ההולדת וכו'²¹², וחושבים באיזה אופן לבטא זאת, בענין הצדקה (שקשור גם עם פורים), ענין התורה וכו' — הנה כאן המקום להעיר (בעיין) ולהאיר (באל"ף), שלכל לראש יש לקשר זאת עם ענין של תורה.

ולא די בענין הצדקה עבור לימוד התורה, "תמכין לאורייתא", שזהו אמנם ענין נעלה, כמ"ש²¹³ "ותומכי מאושר", ואיתא בזהר²¹⁴ "א"ת מאושר אלא מראשו", היינו, שעייז ממשיכים מראש ומקור כל הברכות²¹⁵, אבל אעפ"כ, אין זה מגיע ללימוד התורה עצמו (אף שבכתוב²¹⁶ נאמר תחילה "זבולון בצאתך" ואח"כ "ישכר באוהליך").

במילים אחרות — ובפשטות:

ובהקדים — שבנוגע למתנה בכלל לא שייך לקבוע תנאים, אבל, מתנה קשורה עם רצון לגרום נחת-רוח...

ולכן: בכל ענין שיהי' — אצל מי שירצה — צדקה באופן כך או פעולות טובות באופן כך ומעשים טובים באופן כך, הנה נכון ורצוי וטוב וישר ונעים וכו' (ככל ט"ו התוארים שנאמרו ב"אמת ויציב") שיהי' אצל כל אחד גם ענין של הוספה בלימוד התורה, וכאמור, הן בנגלה דתורה והן בפנימיות התורה.

211 תהלים לד, ט. וראה גם שיחת פורים
תשח"י סס"א (תו"מ חכ"ב ס"ע 165 ואילך).
וש"נ.
212 יום הולדת השבעים של כ"ק אדמו"ר
שליט"א, בי"א ניסן הבעל"ט (החור"ל).
213 משלי ג, יח.
214 ח"ג נג, ב.
215 ראה גם סה"מ תרצ"ט ע' 68 ואילך.
216 ברכה לג, יח ובפרש"י.

כיון שאין לו תורת-אמת ותורת-חיים, ואין לו את כל הענינים שנותנת התורה והיהדות — אזי "נותנין לו", היינו, שמגיירים אותו.

וכמ"ש²¹⁷ "ורבים מעמי הארץ מתייהדים כי נפל פחד היהודים עליהם": הסיבה לכך ש"רבים מעמי הארץ מתייהדים", כפירוש רש"י: "מתגיירים", היא — "כי נפל פחד היהודים עליהם", כפי שמפרש הרמ"א בספרו מחיר יין: "שמתפחדים ממה שמפחדים היהודים כו'" — הפחד מהקב"ה, "תן פחדך"²¹⁸. — במעמד ומצב כזה, כאשר בא גוי ופושט יד, אזי נותנין לו — מקבלים ומגיירים אותו.

אבל כאשר הגוי אינו מעלה זאת בדעתו כלל ("אים פאלט דאָס גאַרניט אַיין"), הוא לא יודע מאומה אודות יהדות, ואפילו אם לומדים עמו, הרי זה רק על שפת המזלג, ואעפ"כ מגיירים אותו (איש ואשתו, אב ובנו וכו' וכו'),

— או שלא מגיירים אותו כלל, אלא, שבידעו שבתור "עולה חדש" יכבדוהו ויתנו לו דירה בחנם, ויתנו לו חלק ב"ארץ זבת חלב ודבש"²¹⁷, ויפטרו אותו ממסים במשך שש חדשים הראשונים, הרי הוא מסכים אפילו שירשמו שהוא "יהודי" (כפי שיש כאלו שאומרים בפירוש, ויש כאלו שרק חושבים ומרמזים זאת) —

הנה לא זו בלבד שאין זה ענין של "מתייהדים" (מתגיירים), או "פושט יד", אלא אדרבה: עייז מכניס יהודי שונא לחדרו הפנימי, ואז, לאחר משך זמן, לא ידעו היכן נמצא הוא והיכן נמצא האחר, כמדובר כמ"פ בארוכה, ואין כאן המקום לחזור על זה.

וכל זה — בגלל שחסר הענין ד"אורה זו תורה", כך, שהולכים בחושך, ולכן לא יפלא שכאשר רואים איזה ענין של פתיחה, יכולים לדמות שזה "חלון" או "דלת" שעל ידה יוכל לצאת לרחבה, בה בשעה שזהו בור פחת שיכולים ליפול בו, רח"ל, מבלי לדעת מתי ואיך הגיעו למצב זה!...

ולכן, לכל לראש העצה היא: "וכן הוא אומר .. תורה אור", היינו, להאיר ע"י התורה, ובנוגע לעניננו — גיור כהלכה!

ואז ישנה ההבטחה ש"זכרם לא יסוף מזרעם"²², ויהיו "הימים האלה נזכרים ונעשים בכל .. מדינה ומדינה ועיר ועיר"²², ועאכו"כ בארץ הקודש, ולא להתיירא מהעובדה ש"עבדי אחשוורוש אנן" — אפילו בארץ ישראל... ששם נמצאים כאלו שיש להם תכונות הנפש של גלות,

237 שמות ג, ח. ועוד.

236 נוסח תפלת ימים הנוראים.

כל הענין של פורים מורה על כך שגם כאשר נמצאים בגלות, וגם למחרת נשארים בגלות, הרי זה מעמד ומצב ש"שלטו היהודים המה בשונאיהם"¹².

ישנו אמנם "שונא", ולא סתם "שונא", אלא "שונא" כמו המן הרשע, שהמלך אחשורוש — שנשאר על עמדו (שהרי עדיין לא הגיע זמן הגאולה, ולכן נמצאים במעמד ומצב של "עבדי אחשורוש") — נשאו "מעל כל השרים"²³³, ונתן לו את טבעתו, שבזה נותן לו את כל הממשלה (שהרי "ונחתום בטבעת המלך אין להשיב"²³⁴); אבל אעפ"כ, יוצאים י"ח בכך, ובנוגע לכל שאר הענינים — הנה זה שיושב ראשונה במלכות, שנשאו המלך על כל השרים, מכריז על מרדכי: "ככה יעשה לאיש אשר אשר המלך חפץ ביקרו"²³⁵, היינו, שאחשורוש, שאצלו נמצא מרדכי בגלות, חפץ ביקרו של מרדכי!

וממרדכי נמשך ענין זה לכל בני" בכל הדורות ובכל המקומות, שכל אחד מישראל נמצא במעמד ומצב שנותנים לו הוראה: "כל הפושט יד נותנין לו אפילו לעכו"ם"!

מד. ומכאן באים לענין שהזמן גרמא — בנוגע לגזירה הטפשית והאיומה של "מיהו יהודי":

ובהקדים בנוגע לענין ד"כל הפושט יד נותנין לו ואפילו לעכו"ם" — שאין זה בגלל שיהודי מתבטל לפני הגוי, ומרגיש את עצמו מאושר מזה שהגוי זיכה והגבי אותו בבואו אליו לבקש ממנו טובה, אלא אדרבה: היהודי בטוח בעצמו, ומרגיש שהגוי "פושט יד" לבקש עזרה ממנו.

ואז אומרת תורת-אמת ותורת-חיים ש"נותנין לו", כי, אף שבפורים "שלטו היהודים המה בשונאיהם", והיינו, שיודעים שבין גוים ישנם "שונאים" — הרי ישנם גם גוים שפושטים יד, היינו, שיודעים שהם "מקבלים" ובני" הם ה"משפיעים" (גם בזמן הגלות, כאשר כל הענינים נמשכים ע"י ה"שר" של אותה מדינה ואומה), ואז, "נותנין לו", היינו, שהגוי הוא המקבל והיהודי הוא הנותן.

ועד"ז — בדקות דדקות — בנוגע לענין הגירות:

כאשר גוי בא להתגייר — צריך לדעת מהו הטעם בדבר:

אם הגוי "פושט יד", היינו, שיודע שנמצא בשפל המצב ברוחניות,

מ. וימי הפורים הם ימי סגולה במיוחד בנוגע לענינים אלו — כמדובר לעיל (סל"א-ז) אודות דברי הגמרא בסוגיא דמ"ת: "קיימו וקבלו היהודים, קיימו מה שקיבלו כבר" ("אשר החלו לעשות"), היינו, שאז הי' גמר קבלת התורה, הן תושב"כ והן תושבע"פ, ו"ליהודים היתה אורה" — "זו תורה", ובאופן שהמשיכו זאת על כל השנה, דכשם שהמשיכו ה"אורה ושמחה וששון ויקר" (כפירוש הפשוט במגילה), כמו"כ המשיכו "אורה זו תורה וכו'" על כל השנה כולה.

וענין זה שייך במיוחד לחודש אדר — להיותו חודש שקשור עם יום הולדתו של משה רבינו (כמבואר בארוכה במסכת מגילה²¹⁷).

וקשור במיוחד גם עם חודש ניסן (שבא לאחרי חודש אדר) — להיותו חודש הגאולה, והרי "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה"¹³⁰, והיינו, שהסוד האמיתי של גאולה אמיתית קשור עם העסק בתורה.

ובהתאם לכך מדברים עתה, בחודש אדר, אודות ענין הקשור עם חודש ניסן, ובמיוחד עם הימים הקשורים עם חג הפסח — לאחרי העשירי בניסן, שבו הי' הנס ד"למכה מצרים בכוריהם"²¹⁸, שנקבע לזכרון בשבת הגדול (כפי שמביא רבינו הזקן בשו"ע²¹⁹), ולאח"ז מתחילים ד' ימי ביקור, עד ליום ארבעה עשר שבו היתה הקרבת קרבן פסח, ולאח"ז גם ענין הגאולה.

ועד"ז עתה, שההכנה לענין הגאולה היא עי"ז שנעשים "בן חורין" במשך זמן הגלות ע"י העסק בתורה (כנ"ל), שע"ז פועלים את הגאולה גם בנוגע לגוף כפשוטו, ובאופן שמכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות⁶⁴ ולכף גאולה.

וכשם שהענין דיצי"מ הי' באופן ש"בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה"²²⁰, שזהו"ע מתן תורה וקבלת התורה, עד"ז גם ב"מיסמך גאולה לגאולה"⁵⁰, בגאולה ד"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"⁵¹ — שממנה באים לקבלת ולימוד תורתו של משיח, כמ"ש²²¹ "ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מייך", החל מה"יין" דפורים, שקשור גם עם "יין" שבתורה, ע"י לימוד התורה הן נגלה והן פנימיות, ובכל פרטי, ועד לתורתו של משיח, ובקרוכ ממש, ומתוך שמחה וטוב לבב.

* * *

(220) שמות ג, יב.

(221) שה"ש א, ב.

(217) יג, ב.

(218) תהלים קלו, יו"ד.

(219) אר"ח סת"ל.

(235) שם ו, ט"א.

(233) אסתר ג, א.

(234) שם ח, ח.

מא. בנוגע לפורים נאמר "כל הפושט יד נותנין לו"²²², וכפי שהובא גם בנוגע לפס"ד בהלכה²²³.

ובפשטות — שבכל השנה בוחן גבאי־הצדקה אם הוא עני מהוגן או לא, משא"כ בפורים, בנוגע למגביית פורים וצדקת פורים — הדין הוא ש"כל הפושט יד נותנין לו" מבלי לבחון כו'.

ובענין זה מצינו הוספה בסידור האריז"ל: "אפילו לעכו"ם", והיינו, שלא רק כאשר יהודי פושט יד, אלא אפילו אינו יהודי שפושט יד — נותנין לו.

ולהעיר, שלכאורה מוכרח הדבר גם ע"פ נגלה — שהרי ע"פ נגלה נמצאים בפורים במעמד ומצב ד"לא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי"⁹, וכיון שאינו יכול להבחין בין ארור המן לברוך מרדכי, הרי אינו יכול להבחין מי הוא ה"פושט יד", מרדכי או המן, וא"כ, איך אפשר לומר לו שצריך להיות במעמד ומצב ד"לא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי"²³, וביחד עם זה, צריך להבחין בנוגע ל"כל הפושט יד נותנין לו", ליתן רק למרדכי ולא להמן?! ...!

אמנם, לכאורה יש סתירה לזה ממ"ש בהגהות מיימוניות על הרמב"ם סוף הלכות פורים (כמדובר פעם בארוכה²²⁴): "כתב תלמיד אחד לפני רש"י, ראיתי בני אדם שנהגו לחלק מתנות פורים לעבדים ולשפחות העובדים בבית ישראל, והי' הדבר קשה בעיני רבי, לפי שנאמר ומתנות לאביונים, וזה הנותן לעבדים ולשפחות גוזל את האביונים, ומדמה בעצמו כאילו מקיים ומתנות לאביונים הנאמרים באביוני ישראל".

ומסיק, ש"במקום שהרגילו, אין לבטל הדבר, מפני דרכי שלום, כדתנן²²⁵ מפרנסין עניי עכו"ם עם עניי ישראל וכו' מפני דרכי שלום", וכן הובא בשו"ע²²⁶: "ובמקום שנהגו ליתן אף לעכו"ם נותנים" ("מפני דרכי שלום"²²⁷) [והרי הענין ד"דרכי שלום" אינו איזה תיקון דרבנן (כטעות העולם), אלא זהו ענין עיקרי בתורה ש"דרכי דרכי נועם וכל נתיבותי שלום"²²⁸, ועד ש"כל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם" (כמ"ש הרמב"ם בסוף הלי' חנוכה)], אבל "בעיר חדשה שלא הרגילו בכך אסור

להרגילים", ו"לכתחלה אין לנהוג ליתן לעכו"ם"²²⁹, אלא רק לעניי ישראל — "אחיך האביון"²³⁰.

ולכאורה הרי זה בסתירה למ"ש בסידור האריז"ל שגם לכתחילה נותנים "אפילו לעכו"ם"?

מב. ויש לומר הביאור בזה:

בשו"ע נאמר שרק "במקום שנהגו ליתן אף לעכו"ם נותנים", "מפני דרכי שלום"; ואילו בסידור האריז"ל נאמר "כל הפושט יד נותנין לו אפילו לעכו"ם", היינו, שכאשר עכו"ם "פושט יד" (בתור יחיד, ובאופן שלא יספר לאחרים כו'), אזי "נותנין לו" גם אם אין זה מקום שנהגו ליתן (אף שאין חיוב לתת "מפני דרכי שלום").

ויש לומר, שכאשר עכו"ם פושט יד, שזה גופא מורה על שפלות והכנעה, והיינו, שהוא מודה בכך שנמצא במעמד ומצב שצריך לפשוט יד ולקבל צדקה מבנ"י — הנה אם לא יתנו לו, הרי זה היפך השלום, ולכן צריך ליתן לו, שהרי ע"פ תורה צ"ל גם הקיום של בני נח, עי"ז שנותנים להם כדי חיותם וכו', ככל פרטי הדינים שנאמרו בנוגע לגר תושב²³¹.

ולהעיר, שאע"פ שענין זה נאמר רק בסידור האריז"ל, ולא הובא בשו"ע — הרי ידוע בכללי הפוסקים²³² שרק כאשר ענין שמוכא בקבלה הוא בסתירה לדברי הפוסקים אזי יש להתנהג בפועל כדברי הפוסקים (מלבד אלו שנהגתם היא ע"פ קבלה, אלא שלא כל מוחא סביל דא, כי אם יחיד סגולה בלבד), אבל בענין שנאמר בספרי קבלה שלא מצינו בו הכרעה או שלא נזכר כלל בנגלה, יש לנהוג ע"פ מ"ש בקבלה. וכפי שמצינו כמה פסקי דינים במג"א, ואפילו בבית יוסף, שהיסוד שלהם הוא בנסתר דתורה, כי, אף שאין זה חלק הנגלה, הרי כיון שאין על זה סתירה מנגלה, לוקחים מזה פס"ד בנוגע לחיי האדם בחלק ה"נגלה" שלו.

מג. וכאן ניתוסף עוד ענין:

אע"פ ש"אכתי עבדי אחשוורוש אנן"¹¹, פועל פורים שגם במעמד ומצב כזה באים גוים ומבקשים צדקה מבנ"י, בידעם שבנ"י הם במעמד ומצב של "עבדי אחשוורוש". וענין זה מורה על גאוותן וגדלותן של ישראל שנפעלת אצלם ע"י ימי הפורים.

והענין בזה בפשטות — אף שאי אפשר להאריך בזה:

229) מג"א שם.
230) פ' ראה טו, ז"ט.
231) ראה אנציק' תלמודית (כרך ו) ערך הלכה ס"ה (ע' רנד ואילך). וש"נ.
232) ראה אנציק' תלמודית (כרך ט) ערך גר תושב ס"ג (ע' רצב). וש"נ.

222) שער הכוונות בענין הפורים. פע"ח
שער הפורים פ"ו.
223) רמב"ם הלי' מגילה פ"ב הט"ז. שו"ע
או"ח סתרצ"ד ס"ג.
224) שיחת פורים תשט"ז סט"ו (תור"מ
225) חט"ז ס"ע 137 ואילך).
226) גיטין סא, א.
227) שבהערה 223.
228) ט"ז שם.
229) משלי ג, יז. וראה גיטין נט, ב.